

බුදුන් වහන්සේ අනුදැන වදාළ ප්‍රාතිහාර්ය

ප්‍රාතිහාර්ය යනු පෙළහර යි. එනම් සාමාන්‍ය තත්වය ඉක්මවා යන ක්‍රියාවකි. බුදුන් වහන්සේ වරක කිඹුල්වත් නුවරදී යමාමහ පෙළහර පෑහ. ඒ හැදෑ සමූහයාගේ මාන්‍යය බිඳීමට ය. ජටිල දමනයද පෙළහර පෑ තවත් අවස්ථාවකි. උසස් ශාස්තෘන් විෂයෙහි පවතින මාහැඟි ගුණයක් ලෙස පෙළහර පෑම එකල ගෞරවයට ලක්වීම එයට මුල්විය. එමතුළ නොව ධර්ම මාර්ගයෙහි සිත පිහිටුවාලීමට උපකාරී වනවිටද ප්‍රාතිහාර්ය දක්වා ඇත.

බුදුන් වහන්සේ ප්‍රාතිහාර්ය තුන් වැදෑරුම් කොට වදාළහ. එනම් සෘද්ධි ප්‍රාතිහාර්ය, ආදේශනා ප්‍රාතිහාර්ය සහ අනුශාසන ප්‍රාතිහාර්ය වේ. එයින් ප්‍රදායලයා තුළ ශ්‍රද්ධාව ඇති කිරීමෙහිලා අනුශාසන ප්‍රාතිහාර්යෙහි වැදගත්කම අවධාරණය කොට ඇත.

කෙව්ඛිඩ සුත්‍රයෙහි එන කතා ප්‍රවෘත්තිය එයට කදිම නිදසුනකි. එකළ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ නාලන්දා නුවරට නොදුරු පාචාරික අඹ වනයෙහි වැඩ වසනසේක. එකල්හි කෙව්ඛිඩ නම් ගෘහපති පුත්‍රයා බුදුන් වහන්සේ කරා එළඹ මෙසේ සැළකර සිටියේය. ” භාග්‍යවතුන් වහන්ස, මේ නාලන්දා නගරය සමුර්ධ්මත් ය. බොහෝ ජනයා ඇත්තේය. ඔබ වහන්සේ කෙරෙහි පැහැදුන සිතැත්තේ ය. වහන්ස, මම අයැද සිටිමි. සෘද්ධි ප්‍රාතිහාර්ය දැක්වීම පිණිස එක හිඤ්චකට අණ කරන සේකවා! එකල්හි මේ නාලන්දා නුවරම වඩාලාත් භාග්‍යවතුන් කෙරෙහි පහදින්නේ ය.”

එකල්හි භාග්‍යවතුන් වහන්සේ ගහපති පුතු අමතා “ මහණෙනි, මෙසේ එවු, සුදුවත් හදින ගිහියනට සෘද්ධි ප්‍රාතිහාර්ය කරවු යැයි මහණුන්ට මෙසේ දහම් නො දෙසමියි” වදාළහ. දෙවනුවද තෙවනුවද අයැදීමෙන් පසු බුදුන් වහන්සේ මෙසේ වදාළහ. ”මා විසින්ම විශේෂයෙන්ම දැන පසක්කොට දෙසනලද ප්‍රාතිහාර්ය තුනකි.”

එයින් සෘද්ධි ප්‍රාතිහාර්ය යනු ශරීරය මුළුකොටගෙන එකකුව සිට බොහෝ පරිදිව පෙනී සිටීම, පොළවෙහි මෙන් නොබිඳෙන දිශෙහි යෑම ආදී උතුරුමිනිස් දහමිය. සැදැහැති තැනැත්තා මෙහිදී පැහැදිය හැකිය. ඔහුගෙන් අසා දැන ගන්නා හෝ දැක ගන්නා අසැදැහැති තැනැත්තා එය විශේෂ කොට නොසලකයි. ගාන්ධාරී නම් විද්‍යාවක් ඇත. එය ප්‍රගුණ කරන්නාටද සෘද්ධිවිධය පසක් කළ හැකිබවට ඔහු ප්‍රකාශ කරයි. ධර්ම මාර්ගයට පිවිසීමට එය ශ්‍රද්ධානුසාරී මාර්ගයක් නොවන බැවින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් සෘද්ධි ප්‍රාතිහාර්ය පෑම ප්‍රතිකේෂ්ප කෙරිණි.

ආදේශනා ප්‍රාතිහාර්ය යනු අන් අයගේ සිත කියවීමේ කලාවයි. දොමිනස් සොමිනස් ස්වභාවය හෝ සිතීමක් හෝ මෙබඳු වේයයි ප්‍රකාශ කිරීමට ඇති හැකියාවයි. සැදැහැති තැනැත්තා එය අසා හෝ දැක පහදියි. අසැදැහැති තැනැත්තා නොපහදියි. මේ කාර්ය මණිකා හෙවත් චින්තාමණී නම් විද්‍යාව හදාළ අයටද කළහැකි බව පවසයි. සැදැහැති සිත් ඇති කිරීමෙහිලා මෙයද සැබෑ මාර්ගයක් නොවන බැවින් භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එයද ප්‍රතිකේෂ්ප කළහ.

තෙවනුව අනුශාසන ප්‍රාතිහාර්ය වදාළ සේක. එනම් කය වචනය සංවරයෙහි පිහිටුවීමය; මෙසේ මෙනෙහි කරවු මෙසේ නොමෙනෙහි කරවු යනුවෙන් සිත යහපතෙහි පිහිටුවීමය; මෙය ලැබ වසවා යි අනුශාසනා කිරීමය. එම අනුශාසනාවෙහි පිහිටන තැනැත්තා මනාකොට ධර්මය ප්‍රගුණ කරන්නේ භාග්‍යවතුන් වහන්සේ කෙරෙහි ද ධර්මය සහ භික්ෂුව කෙරෙහි ද සැදැහැති වේ. එය සැබෑ ශ්‍රද්ධානුසාරී මාර්ගය ලෙස භාග්‍යවතුන් වහන්සේ වදාළහ.

අනුශාසන ධර්මයෙහි මුලටම දක්වා ඇත්තේ ශීලයයි. වැලකීම හෙවත් වාරිත්‍ර ශීලයද සත්‍යානුකූලව ගුණාත්මක සිතිවිලිද ඉන්ද්‍රිය ධර්ම ලෙස වඩවා ගැනීම ශීලයට අයත්වේ. පංච ශීලය වාරිත්‍ර හෙවත් වැලකීම පාදක කොටගත් ශීලයක් ලෙස සැලකීමට අපි පුරුදුව සිටිමු. සැබවින්ම මනසද සංයමයට සහ සතුවට පත්කරන පුහුණුව සහ විදීම අමතක කොට ඇත. එබැවින් කේවලික සුත්‍රයේදී මෙන්ම වෙනත් සූත්‍ර කීපයකදීම දක්වා ඇති පරිදි ශීලයෙහි පුලුල් වූ ප්‍රකාශනය මෙසේ දැක්විය හැකිය. එය තවත් විදියකට කියතොත් පංච ශීලයෙහි විස්තරයකි. එනම් අප විසින් නිතිපතා පුරුදු-පුහුණු කළයුතු ශීලයයි. භාග්‍යවතුන් වහන්සේ එය මෙසේ දේශනා කර වදාළහ.

සිල්වත්වන තැනැත්තා,

1. ප්‍රාණඝාතය හැරදමා ප්‍රාණඝාතයෙන් වෙසෙසින් වැළකුනේ වෙයි. දඬුමුගුරු නොදරන්නේ, ආශ්‍රධ නොදරන්නේ, පවට පිළිකුල කරන්නේ, මෙහිගෙත් යුක්ත වූයේ සියලු සතුන් කෙරෙහි භිතානුකම්පා ඇතිව වෙසේ. (භිතානුකම්පී විභරති)
2. අදත්තාදානය හැරලො, නොදුන් දෑ ගැනීමෙන් වැළකුනේ වෙයි. දුන් දැයම පිළිගන්නා සුලු වූයේ, දුන් දැයම කැමතිව ඉවසනසුලු වූයේ නොසොර වූ පිරිසිදු සිතින් යුතුව (සුවිභූතෙන විභරති) වෙසේ.
3. කාමමිත්ථනාවාරය හැරදමා කාමමිත්ථනාවාරයෙන් වැළකුනේ වෙයි.
4. බොරු කීම දුරලො, බොරු කීමෙන් වැළකුනේ වෙයි. ඇත්ත කියනසුලු වූයේ, ඇත්තෙන් ඇත්ත ගළපා කියන්නේ, තහවුරුව පිහිටි කපා ඇත්තේ, ඇදහිය යුතු කපා ඇත්තේ, ලොව නොරවටන්නේ වෙයි. (සච්චවාදී සච්චසන්ධෝ ථෙතො පච්චයිකො අවිසංවාදකෝ ලෝකස්ස)
5. කේලාමි කීම දුරලො කේලාමි කීමෙන් වැළකුනේ වෙයි. මෙතැනින් අසා බිඳවනු පිණිස එතැනින් නො කියනසුලු වූයේ, එතැනින් අසා බිඳවනු පිණිස මෙතැනින් නො කියනසුලු වූයේ, බිඳුණුවත් සමඟ කරන්නේද සමගියට පැමණියවුත් හට රුකුල දෙන්නේද වෙයි. සමගියෙන් සිටින්නවුන් හා වාසය කැමැත්තේ, සමගියෙන් වසන්නවුන්ට කැමැත්තේ, සමගිය ඇති කරන බස් කියන්නේද වෙයි. (සමගගරතො සමගගනන්දී සමගගකරණීං වාවං භාසිතා හෝති)

6. රළු බස් දැරුවා, රළු බස් දෙඩුවෙන් වැළකුණේ වෙයි. නිදොස්, කන්කලු, ප්‍රේමනීය, සිත් ගන්නා, නොගැමි, බොහෝ දෙනාට ප්‍රිය, මන වඩන යම් බසක් වේද එබඳු වූ බස් කියන්නේ වෙයි.
(නේළා කණ්ණාසුරා පේමනීයා හදයංගමා බහුජනකන්නා බහුජනමනාපා වාචා භාසිතා භෝති)
7. බොල් හිස් දෙඩවිලි හැරලා, හිස් වචන කීමෙන් වැළකුණේ වෙයි. සුදුසු කල්හි කථා කරන සුලු වූයේ, ඇත්තම කියනසුලු වූයේ, වැඩ සලසන බසකම කියනසුලු වූයේ, ධර්මානුකූලව කථා කරන සුලු වූයේ, හික්මීම ඇති කරන, සිතෑ තබා ගැනීමට සුදුසු වූ, කරුණු සහිත වූ, දෙලෝවැඩ පිණිස හේතුවූ බසක් සුදුසු කල්හි කියන්නේ වේ. (අත්ඵවාදී ධම්මවාදී ...නිධානවතිං සාපදෙසං වාචං භාසිතා භෝති)

බුද්ධ ශ්‍රාවකයන් වන අප භාග්‍යවතුන් වහන්සේ විසින් දේශිත ඉහතින් දැක්වූ මූලික ධර්මයෙහි සිත පිහිටවිය යුතුය. එම ධර්මය නිරතුරුව මෙනෙහි කළ යුතුය. ප්‍රගුණ කළ යුතුය. එවිට කෙලෙස් හඳුනා ගැනීමට මෙන්ම එයින් තොරවූ ප්‍රතීතවූ ශාන්තවූ සිතකට ඔබට පිවිසීමට හැකිය. සැදැහැවත් තැනැත්තා ගේ තවදුරටත් ශ්‍රද්ධාව තිසුණු වන්නේ ඔහු සමාධිමත් සිතක් ඇතිකර ගනී. තමන් මෙන්ම අන් අයද දහමට යොමු කරවා ගනු ලබන්නේ දෙපිරිසම දියුණුව සලසා ගනී. නිවන් අවබෝධය දක්වාම නිවුනාවූ සිතකින් සහ සුවදායී කයකින් කාලය ගත කරයි. සමාහිත සිත පිරිසිදු වූ දීප්තිමත් වූ නිසල බවට පත්වූ කල්හි ආශ්‍රවණය පිණිස සිත යොමු කෙරෙයි. එහිලා මුල් වන්නේ මූලික දැක්වූ පරිදි වැලකීමෙන් පමණක් නොසිට ක්‍රියාවෙන්ද සිතිවිලි වලින්ද ශීලය ප්‍රගුණ කිරීමයි.

පල්ලෙවෙල දේවරක්ඛිත ස්වාමීන් වහන්සේ
 භාරමිතා බෞද්ධ විහාරය
 රොක්කැන්ක